

رشد شخصیت و افزایش یادگیری در اردو

جواد حمزه

(کارشناس ارشد فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)

دکترنجمه وکیلی

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)

سرشناسه: حمزه، جواد، ۱۳۵۱ -
 هنر و تالیف: رشد شخصیت و افزایش یادگیری در اردو
 مؤلفان: جواد، حمزه، نجمه و کیلی.
 مشخصات نشر: تهران: کتاب تربیت، ۱۳۹۵.
 مشخصات فیزیکی: ۱۲۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۳-۸۵۰۰-۴
 وضعیت فهرست نویسی: فهرست شده
 موضوع: اردو و اردوداری - ایران - مدارس - ایران -
 فعالیت‌های فوق برنامه
 شناسه افزوده: و کیلی، نجمه، ۱۳۳۸ -
 رده بندی کنگره: GV۱۹۷ / ۴م / ۱۳۵۰
 رده بندی دیویی: ۷۹۶/۵۴۲۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۱۹۱۱۰

رشد شخصیت - افزاین یادگیری در اردو

مؤلف: جواد حمزه، دکتر نجمه وکیلی

ویرایش و امور فنی: انتشارات کتاب تربیت

ویراستار علمی: مسلم ناظر حسین آبادی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۹-۰۳-۴

فهرست مطالب

۱ پیشگفتار

۳ مقدمه

گفتار اول: اردو و فعالیت های فوق برنامه

۹ ضرورت توجه به اهداف تربیتی :

۱۲ اهمیت فعالیتهای فوق برنامه در تعلیم و تربیت

۲۰ چیستی اردو

۲۱ ارکان تعریف اردو

۲۲ تعریف اردوی دانش آموزی

۲۲ اردو به عنوان یک فعالیت اوقات فراغت

۲۶ نقاط قوت اردوی دانش آموزی

۲۷ اردو به عنوان مکمل برنامه درسی

۲۸ نقش نیروی انسانی متخصص در اردوها

۲۹ انواع اردوها

۲۹..... انواع اردوها از جهت مدت زمان

۲۹..... اردوهای یک روزه:

۳۱..... اردوهای کوتاه مدت:

۳۱..... اردوهای بلند مدت

۳۱..... از جهت بعد مسافت و موقعیت جغرافیایی

۳۲..... اهداف تربیتی اردو

۳۲..... تقویت انگیزه

۳۳..... تعمیق باورهای دینی و ارزشهای اسلامی

۳۳..... ایجاد زمینه مناسب برای رشد و شایستگی استعدادهای فردی

۳۴..... عمل به آموزشها و محتوای جلسات گروهی:

۳۴..... نظارت بر عملکرد و رفتارهای تربیتی و اخلاقی اعضا

۳۴..... الگو سازی محسوس و ملموس:

۳۵..... شناخت بیشتر مخاطبین بوسیله سرگروه و مربیان

۳۵..... مشخص شدن توانمندیها و تفاوتهای فردی افراد

ایجاد و گسترش روحیه نوآوری و خلاقیت ۳۶

تقویت روحیه نظم پذیری و قانون مداری ۳۶

آشنایی بیشتر افراد حلقه با هم و ارتباط نزدیک تر چهره به چهره ۳۷

ایجاد ارتباط بیشتر بین سرگروه و مخاطبین ۳۷

تقویت اعتماد و آشنایی به نفس و خودباوری ۳۷

تکریم شخصیت و تالیف آن با تشویق و تحسین های مناسب و بجا ۳۸

فواید اردو ۳۹

خلأ اردوگاههای تربیتی در کشور ۴۰

نقش اردو در تربیت دانش آموزان ۴۲

گفتار دوم: شخصیت

چیستی و مفهوم شخصیت ۴۶

مراحل رشد شخصیت از دیدگاه اندیشمندان ۵۱

مراحل رشد شخصیت از دیدگاه یونگ ۵۷

کودکی تا نوجوانی ۵۷

- ۵۸ میانسالی
- ۵۹ مراحل رشد شخصیت از دیدگاه فروید
- ۶۱ مرحله اول: مرحله دهانی
- ۶۲ مرحله دوم: مرحله مقعدی
- ۶۳ مرحله سوم: مرحله تناسلی
- ۶۴ مرحله چهارم: مرحله نهفتگی
- ۶۴ مرحله پنجم: مرحله جنسی
- ۶۵ عوامل موثر بر شخصیت:
- ۶۵ ۲-عوامل اجتماعی
- ۶۵ عوامل زیستی شخصیت:
- ۶۵ الف: جنس
- ۶۶ ۱- اعمال حسی - حرکتی:
- ۶۷ ۲-اعمال ذهنی:
- ۶۷ ۳-عواطف، نگرشها و رغبتها:

- ۶۹ ۴- تفسیر اعمال مردان و زنان :
- ۷۰ ب : سن
- ۷۱ عوامل اجتماعی شخصیت :
- ۷۱ الف: تعلیم و تربیت
- ۷۲ ب: تنش‌آزمایی مالی زندگی
- ۷۳ ۱- مراحل رشد جنسی :
- ۷۳ ۲- همانند سازی :
- ۷۵ عوامل مهم در شکل‌گیری شخصیت :
- ۷۵ عامل ژنتیکی
- ۷۷ عامل محیطی
- ۸۰ عامل یادگیری
- ۸۰ عامل والدین
- ۸۴ عامل رشد

گفتار سوم: یادگیری

- ۸۷..... چیستی و مفهوم یادگیری
- ۹۰..... یادگیری فعال و غیر فعال
- ۹۵..... آموزش و تدریس
- ۹۸..... اهمیت آموزش
- ۹۹..... رابطه آموزش و یادگیری
- ۱۰۲..... الگوها و روشهای تدریس
- ۱۰۳..... انواع محیطهای یادگیری
- ۱۰۴..... الف- یادگیری رقابتی
- ۱۰۸..... ب) یادگیری انفرادی
- ۱۱۰..... ج- یادگیری مشارکتی
- ۱۱۲..... مبانی نظری یادگیری مشارکتی
- ۱۱۶..... تعریف و تبیین رویکرد یادگیری مشارکتی

دیدگاه برخی متخصصین تعلیم و تربیت در حمایت از روش یادگیری

۱۲۴ مشارکتی.....

۱۲۹ اهمیت و ضرورت تشکیل گروه در یادگیری مشارکتی.....

۱۳۵ انواع کار گروهی مشارکتی.....

۱- کار کردن به صورت فردی روی تکالیف مشابه جهت حصول نتایج فردی:

۱۳۵

۲- کار کردن به صورت فردی روی عناصر معما برای رسیدن به نتیجه

۱۳۶ مشترک:.....

۳- کار کردن روی یک تکلیف جهت رسیدن به نتیجه مشترک:..... ۱۳۶

۱۳۷ مشخصه های یادگیری مشارکتی.....

۱۴۱ فرجامین سخن.....

۱۴۵ منابع مورد استفاده :.....

پیشگفتار

یکی از وظایف اصلی نظام تعلیم و تربیت در هر جامعه، فراهم کردن زمینه و فرصت های مناسب یادگیری به منظور رشد و شکوفایی استعداد های گوناگون و متنوع دانش آموزان است. علاوه بر نیازهای تنوع دانش آموزان، نیازهای برخاسته از شرایط خاص فرهنگی اجتماع در ابعاد ملی و محلی و هم چنین اقتضائات بین المللی، نفع های آموزشی را با چالش جدی روبرو نموده است. هر کشور بنا بر دیدگاه ها و ارزش ها و برد های حاکم بر نظام برنامه ریزی درسی و آموزشی با شیوه های متفاوت به دنبال تدابیر مناسب برای مواجهه با چالش های فوق می باشد. یکی از راه های برون رفت از این چالش ها طراحی مناسب فعالیت های فوق برنامه و ایجاد پاسخی به نیازهای آموزشی دانش آموزان با لحاظ نوعی آزادی عمل و قدرت انتخاب، انجام کار گروهی، وجود انعطاف و سایر ویژگی ها است. در این میان، صاحب نظران عرصه ی تربیت تاکید فراوانی بر تربیت غیر کلامی داشته و تاثیر این نوع تربیت را به مراتب بیشتر از نوع کلامی و متقارن می دانند. در تربیت غیر کلامی سرگروه با بهره گیری از عناصر دیداری و شنیداری، این امکان را فراهم می نماید که مربی با دیدن یا شنیدن، خود شاهد یک لحظه ی تربیتی باشد، که این لحظه می تواند شکلی طبیعی داشته و یا اینکه لحظه ای ساخته و پرداخته شده باشد. حضور

در طبیعت ودقت در آیات الهی ، دیدن یک فیلم ویا نمایش ، حضور در فعالیت های اجتماعی و ...انواعی از لحظه های تربیتی را می توانند برای مربی مهیا نمایند که فرد با دیدن این صحنه ها خیلی سریع تر به منظور تربیتی ما دست می یابد .بر این اساس اردو از جمله فعالیت های تربیتی است که می توان با بهره گیری از روش های تربیت غیر کلامی در آن به ارائه ودرونی سازی مفاهیم تربیتی پرداخت (کریمی، ۱۳۹۰، ص ۲۰). بررسی های اجمالی نشان می دهد که در بیشتر کشورهای جهان از این گونه برنامه ها بخصوص برگزاری اردوها در تربیت هدفمند - یعنی در نوجوانان و جوانان مملکت خود بسیار بهره می برند. خوشبختانه در میهن اسلامی ما نیز این نگرش و نوع نگاه به فعالیتهای فوق برنامه ترویجی از جمله سفرهای دسته جمعی وارد و در بین اولیاء تعلیم و تربیت و مسئولین ارگانها، سازمانها و نهادهائی که قانون آنها را مسئول پرورش و تربیت شهروندان کشور نموده و یا به حکم تعالیم و دستورات اسلام نویسندگان را مسئول هدایت و تربیت نسل آینده ساز میهن اسلامی می باشد ترویج شده است. اما تعلیم و تربیت نوجوانان و جوانان میهن اسلامی ما که سخت مورد تهاجم فرهنگی و عقیدتی دشمنان قسم خورده انقلاب اسلامی ایران عزیزند از اولویت برخوردار است و بجاست که در تحقق اهداف ارزشمند شجره طیبه صالحین و برای تربیت عملی افرادی صالح از مفیدترین فضای تربیتی (اردو) بهره جست تا هم به اهداف تربیتی نائل

شد و هم به اهدافی آموزشی از قبیل رشد شخصیت و یادگیری که از اهداف این پژوهش نیز می باشد.

مقدمه

مقوله تربیت از ابتدایی و اساسی ترین نیازهای زندگی بشری است و انسان در پرتو تربیت صحیح است که به عنوان موجودی هدفمند و اندیشه ورز به اهداف و آرمان های خود دست یازید و قله رفیع سعادت مطلوب، خویش را فتح می نماید (پور محمودی، ۱۳۹۰، ص ۱۰). آموزش و پرورش در دیر باز نقش اساسی در تداوم و بقای جوامع بشری ایفاء کرده است. ادب، رسم و ارزشها و نگرشها و رفتارها، دانشها و مهارت های جامعه از طریق فراگیری آموزش و پرورش قابل انتقال و دوام بوده و به عنوان نهاد، الگو، باز، وظیفه انتقال فرهنگ، پرورش اجتماعی، فراهم سازی زمینه لازم برای تربیت نیروی متخصص و کار آزموده، نظارت و هدایت گری اجتماعی و انطباق پذیری آنان با ارزش های جامعه را بر عهده دارد. مشخص است سنگینی هایی که در زمینه های مختلف تربیتی و چالش ها و کاستی هایی اکنون به چشم می خورد و پرورش سایه افکنده ریشه در امر توسعه منابع انسان، آموزش و پرورش دارد. به نظر می رسد آموزش و پرورش به خوبی نتوانسته در مسیر توسعه منابع انسانی خود گام بردارد و به فراخور شان و جایگاهی که در کنار نهادهای اصلی جامعه بردوش دارد با اندیشه و بصیرت حکیمانه ای به عنوان یک نهاد مسلط اجتماعی نقش آفرینی کند و باید به

دنبال راهکارهایی غیر از روش های سنتی آموزش در کلاس درس بود (باقری، ۱۳۹۳). یکی از روش های مؤثر آموزشی-تربیتی که نقشی تربیتی در درجه اول و آموزشی در درجه دوم دارد اردو های تربیتی - آموزشی است که با توجه با نقش برجسته اش در رشد شخصیت فردی و مضبوط اجتماعی و غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان ، سفارته در کشور ما مغفول مانده و قربانی آموزش شده است؛ به عبارتی رشد فزاینده جمعیت دانش آموزی کشور و لزوم آموزش آنها در سطوح مختلف ایجاد می نماید که امر احداث این فضاها ی آموزشی و کمک آموزشی به عنوان یکی از عوامل اصلی این فرایند براساس موازین علمی و فنی مورد توجه قرار گیرد ؛ این اردوگاهها در قالب اردوهای تفریحی، ورزشی، فرهنگی، آموزشی یکی از روشهای علمی و تربیتی است که مدارس دنیا از آن برای پیشبرد بهتر اهداف آموزشی و پرورشی استفاده می کنند (روستایی، ۱۳۹۲). از آنجا که بخش مهمی از اهداف تعلیم و تربیت سازگاری انسان با هموطنان و برقراری ارتباط مفید و مؤثر و درک متقابل است و از طرفی رشد و پرورایی که از طریق ارائه نقش های متعدد اجتماعی توسط آحاد مردم امکان پذیر است، از طریق زندگی در اردوها و شکل گیری در گروهها تحقق می یابد ، باید گفت که اردو در واقع آموزش ملموس و عینی زندگی برای زندگی بهتر و شناخت استعدادها و توانایی های خود و دیگران می باشد. چراکه یکی از ارکان اساسی در فعالیتهای فوق برنامه تبلور و امکان وبستر

مناسب برای ظهور نقش فعالیتهای فردی و گروهی دانش آموزان به صورت داوطلبانه، اختیاری و ارادی و مشارکتی در فضای آزاد و با طراوت در دامنه ی کوه، جنگل، دشت و صحرا و سبزه زارهاست (تاجیک اسمعیلی، ۱۳۸۷). در یک کلام خارج شدن دانش آموزان از محیط صرف کلاسیک و آموزشی غیر انعطافی و از پیش تعیین شده است از این رو در تحقیقات و پژوهش ها و نیز پرسش و پاسخ ها و بیان خاطرات دانش آموزان و حتی مدیران، معلمان و مربیان پس از انجام فعالیتهای اردویی و گردش های دسته جمعی شاهد این نکته ی اساسی هستیم که حتی تاب خواندن، شرکت در جلسات و کلاس های آموزشی هیچ بدها به اندازه یک اردوی دسته جمعی و یک بازدید خارج از شهر و یک سفر که پیمایی موثر نمی باشد. ما هر مقدار بیشتر از ابزار آگاهی و شناخت دانش آموزان بتوانیم در جهت یک نوع فعالیت و برنامه ی اختیاری و داوطلبانه براساس نظرات دانش آموزان استفاده نماییم تاثیر مطلوب تری در توسعه مهارت های زندگی، خود شکوفایی و انگیزش و دانش افزایی دانش آموزان اردو یوه نامه اجرایی اردو و بازدید دانش آموزی وزارت آموزش و پرورش ۱۳۸۳. در واقع فعالیت های اردوگاههای تربیتی، منابع یادگیری را از مدرسه خارج و به دل خانواده و جامعه می کشد و باعث رشد و تقویت خلاقیت، شخصیت روانی و عاطفی، شکوفایی استعدادها، غنی سازی اوقات فراغت، آموزش مهارت های زندگی فردی و اجتماعی به نسل های

جدید می شود (موسی پور، ۱۳۸۲). قابل ذکر است که فعالیتهای این اردوگاهها در عرض برنامه درسی قرار داشته و نیازهای فردی دانش آموزان و ویژگی های محلی و منطقه ای را نیز مورد توجه قرار داده و موجب غنای برنامه درسی میشود. به اعتقاد ملکی (۱۳۸۵) سرپرستان و مربیان در طراحی این قبیل فعالیت ها شایسته است تحقق این اهداف را که شامل هدف های جسمانی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، اخلاق، دینی، عاطفی و سیاسی می شود؛ دنبال نمایند (کری، ۱۳۸۴). البته باید توجه داشت که در کنار سایر اهداف به لزوم توجه به سراسر مدرسه محوری و اصل عدم تمرکز و تفویض اختیار به مدارس در برنامه ریزی و سازماندهی فعالیت ها توجه کرده که با توجه به شرایط مختلف هر منطقه و تفاوت های فردی دانش آموزان از اهداف کاربردی محسوب میشود و کشورهای متعددی از این فعالیت ها در زمینه پرورش ابعاد مختلف شخصیت دانش آموزان بهره می گیرند در بسیاری از کشورها از جمله استرالیا، آمریکا، سوئد، مالزی، آلمان، کره جنوبی و ترکیه، اردوهای تربیتی به عنوان شکل دیگری از فعالیتهای فوق برنامه بسیار مورد توجه قرار گرفته. از آنجایی که رشد اجتماعی و تقویت روحیه شهروندی از اصلی ترین اهداف تربیتی این کشورها محسوب میشود توجه به این فعالیت ها از اهمیت خاصی برخوردار است (کفاش، ۱۳۸۴، ص ۵۱۶). بنابراین با عنایت به موارد مذکور در این پژوهش برآنیم تا رابطه اردوگاههای تربیتی -

آموزشی با رشد شخصیت و یادگیری دانش آموزان ابتدائی منطقه یک
تهران مورد بررسی و تبیین قرار گیرند.

www.ketab.ir